

S Z E M L E

A budapesti könyvtártörténet újabb irodalma. A *Budapest története* Szerkesztőbizottság gondozásában évről évre megjelenő *Tanulmányok Budapest múltjából* című évkönyv-jellegű kiadvány az elmúlt évek során több olyan közleményt jelentett meg, amelyek Budapest nyilvános könyvtárainak múltjával foglalkoznak.

Budapest történetében az első könyvtár 1777-ben jelenik meg, az egyetem ideköltözésével. Ekkor kerül a város területére az Egyetemi Könyvtár, Magyarország legrégibb s ebben az időben egyetlen, nyilvános könyvtára. Az egyetemnek Nagyszombatból való átköltözésével SZALATNAI Rezső foglalkozik: *Kempelen Farkas és az egyetem átköltöztetése Budára* címmel (TBM, XIII. köt. 1959. 207—227 l.). A dolgozat nem csak mint történeti kutatómunka eredménye jelentős, hanem gondos megformáltságával irodalmi élvezetet is nyújt. Mint a cím is mutatja, a szerző egy kiváló egyéniség, KEMPELEN Farkas személyén keresztül nyúlt a problémához. Megtudjuk, hogy a pozsonyi főhercege fia egyik legjelentősebb alakja volt a Buda és Pest újbóli felvirágoztatását célzó törekvéseknek, s fő érdemei vannak az egyetemnek Budára való költözésében. Személye, mely az ország régi fővárosából, Pozsonyból indult el, érdekes összekötő kapcsolatot jelent a kialakuló új főváros, Budapest felé. A Vágon, majd a dunai tutajon Budapest felé úszó könyvanyag egy felvilágosult, új tudományos szellem és egy gazdaságilag is újjászülötő város felfrissülő, modernebb életének szimbóluma.

Bármilyen jelentőségű volt azonban Budapestnek és az egész országnak ez az egyetlen közkönyvtára, az Egyetemi Könyvtár története még nincs megírva. Múltjáról, az egyetem történetét tárgyaló munkákban, alig néhány, elszórt megjegyzést találunk. Csupán az utóbbi években derített fényt a könyvtár múltjának egyes szakaszaira TÓTH András tanulmányainak sorozata.

A szerző, aki a Magyar Könyvszemlében is foglalkozott az új könyvtárépület, valamint FEJÉR György igazgatásának problémáival, újabb tanulmányaiban, melyek a fent említett évkönyvben jelentek meg, TOLDY Ferenc igazgatói működését vizsgálja: *A pesti egyetemi könyvtár a modern fejlődés útján 1843—1849* (TBM, XI. köt. 1956. 243—276 l.), valamint *Az Egyetemi Könyvtár és a magyar tudományos élet 1849—1876* (uo. XII. köt. 1957. 459—494 l.) címmel.

A tárgyalt korszak nem más, mint a természettudományos alapon újjászülötő, pozitívista tudományosság korszaka, a szakszerű művelődés talaja. Mint ilyen, magában rejtje a modern kor csiréit is. Ennek a szakszerűségnek talaján sarjadnak azok a fokozottabb technikai és szervezési készséget igénylő követelmények, melyek a modern könyvtártan kialakulása felé mutatnak utat. Nem kétséges, hogy a szerző érdeklődését éppen ez a vonatkozás keltette fel. Mindjárt előljáróban jól világítja meg a FEJÉR György és TOLDY igazgatása közötti különbségeket. Mindketten aktív, komoly művelői a tudományoknak. Míg azonban FEJÉR tudományos működése mellett a könyvtárat elhanyagolja, addig TOLDY annak nagy figyelmet szentel, s beolvasztja a tudományos gondoskodás körébe.

TÓTH Andrásnak különösen jó képességei vannak a hivatalos ügykezelés, a könyvtári adminisztráció problémáinak megvilágításához. A dolgozatokból azonban fény derül TOLDY alakjára is, aki amellet, hogy a magyar irodalomtörténetírás megalapítója és VÖRÖSMARTY—BAJZA triászának harmadik tagja, mint könyvtárszervező is bemutatkozik. Megtudjuk, hogy könyvtári munkássága szoros kapcsolatban állt a magyar tudományos életben vitt szerepével. Mint haladó reformer, voltaképpen EÖTVÖS József, SZALAY László és a többi centralista köréhez tartozott, akik a forradalmi szellemtől távol maradtak. A tudomány világát külön-

választotta a politika világától. Az *Egyetemi Könyvtár* valóban az ő munkássága által indul meg a modern fejlődés útján. A könyvek régi, mondhatnánk patriarkális szellemű gondozását ő szünteti meg, átterve a rohamosabb gyarodásnak megfelelő, korszerűbb adminisztrációra. A szerzeményezés és a katalogizálás terén érvényesülnek leginkább ezek az újítások, de kiterjednek a raktári elhelyezés feladataira is. Végül is TOLDY műve, hogy a könyvtár 1876-ban új, korszerűbb, mai épületébe költözik. A könyvtár korábbi egyoldalú, teológiai jellege is az ő idejében változik meg döntő módon, miután a szerzeményezést kiterjeszti a modern, világi ismeretek, elsősorban a jog és az orvostudomány felé. Azt azonban vitathatónak tartjuk, hogy lehet-e TOLDYval kapcsolatban a „tudománypolitika” és a „szerzeményezési politika” túlságosan modern-ízü fogalmait felidézni.

A FEJÉR és TOLDY alakjának jól jellemzett különbsége egyúttal korszakváltásra is figyelmeztet. FEJÉR György egy nemzedékkel volt idősebb TOLDYNÁL, s a könyvtár utolsó papi igazgatója. Bár a haladó, modern eszméket valló pesti írók első esopoportosulásához tartozott, mint a teológiai kar professzora sokkal inkább képviselte a könyvtár papi múltját, mint az új idők szellemét. Az ő korá a felvilágosodásban termékeny eszméket kapott ugyan, de a rákövetkező bécsi reakcióval súlyosbítva, a teológia gyámsága alól felszabaduló, tudományos elvilágiasodás problémáját maradék nélkül nem oldotta meg. Ez már csak TOLDY korában volt lehetséges.

Az új, pozitivistá korszak szakszerűsége voltaképpen azt jelenti, hogy a könyvtárból ekkor lesz *hivatal*. Ez mindenekelelt az adminisztráció megnövekedésével jár, mely külön szakértelmet igényel. Az egyetemi tanároknak nincs többé idejük arra, hogy egyúttal könyvtárosok is legyenek. Kialakul a speciális, könyvtárosi életforma, mely nem azonos többé a korábbi, patriarkális jellegű könyvtárkezeléssel, mellékfoglalkozással, hanem egész életet követelő hivatal. HORVÁTH Árpád az utolsó, aki egyszemélyben könyvtáros és egyetemi professzor, 1876-ban azért mond le a könyvtár igazgatásáról, mert a rektor megdorgálja, hogy hivatalos időben nem tartózkodik a könyvtárban. A jó könyvtáros ezentúl nem feltétlenül tudós, de szabályokat betartó, fegyelmezett hivatalnok.

Az átalakulásnak, korszak-váltásnak, s azon belül a speciális, könyvtárosi életforma megjelenésének ehhez az érdekes szakaszához kapcsolódnak V. WINDISCH Éva

kutatásai. A szerző azonban nem annyira a hivataltörténet mint inkább a társadalomtörténet szempontjai felől közeledik témája felé: *Az Országos Széchényi Könyvtár-könyvtárosai a reformkorban* (TBM, XIV. köt. 1961. 409–444.l.). c. tanulmányában. Szemléletének alapvető vonását az a kijelentése adja meg, melyet egy másik, hasonló témájú dolgozatában találunk: „Az elmúlt korszak könyvtári irodalma megfelelkezni látszott arról, hogy a könyvtár nemcsak könyvekből, állványokból, katalógusokból áll, hanem emberekből is...” (Fejezet a könyvtárosi pálya magyarországi kialakulásának történetéből, Magy. Könyvszle. 1957. évf. 2. sz. 152 l.) A könyvek, állványok és katalógusok között élő emberek kötik le tehát elsősorban a szerző figyelmét, s így vállalkozik arra a feladatra, hogy az eltűnt könyvtárosok életét megelevenítse. Dolgozata azt vizsgálja, mi módon szilárdult meg a könyvtarosság mint főfoglalkozás, tudott-e a reformkorban megélhetési alapot nyújtani, s milyen társadalmi súllyal bírt.

A kérdésre adott válasz természet-szerűleg nem lehet kedvező. A könyvtárosok lényegében nem tudtak fizetésükből megélni. Csupán rövid ideig tartó átmeneti próbálkozásoknak vagyunk tanúi. A megüresedett állásokra kiírt pályázatok történetéből az is kiderül, hogy a közvélemény a reformkorban még a régi, patriarkális szemlélettel tekintett a könyvtarosságra. Elegetdőnek tartotta a könyvek szeretetét, szakszerű képzettségre pedig nem is gondolt. Mint a szerző is megemlíti, a könyvtárosi életpályának Magyarországon voltaképpen az *Egyetemi Könyvtár* „taposta ki” az útját: itt jelentek meg először, ha átmenetileg is, főfoglalkozású könyvtárosok. Ilyenformán csak sajnálhatjuk, hogy a szerző kizárólag a Széchényi Könyvtár szerepét vizsgálta. De abból az elgondolásból indult ki, hogy az egyetemi könyvtarosság nagyrészt a tanszékekkel lévén összekötve, nem lehetett alkalmas tiszta típusok kialakítására. Ilyen típusok azonban az újonnan felállított, nemzeti könyvtárban is csak átmenetileg jelentek meg.

HORVÁT Istvánról való ismereteinket értékesen egészíti ki WINDISCH Éva szépen megformált, elmélyedő tanulmánya. A sajnálatos rögeszmékbe bonyolódó, elferdült tudóst megismerjük más oldaláról is: mint az akkori, magyar tudományos közelet fontos alakját és a könyvtár lelkiismeretes gondozóját. Azt is megtudjuk azonban, hogy HORVÁTH, aki mint a nacionalizmus, az izzó hazafiság bajnoka volt a legjelentősebb, végső fokon jó alkalmazkodó képességgel tudott beilleszkedni a bécsi kor-

mányzás feudális világába. Ez a jelenség különösen azokat indítja csodálkozásra, akik jól ismerik HORVÁT ifjúkori naplóját, a Széchényi Könyvtár kéziratárában őrzött Mindennapi jegyzőkönyvet. Ezek a feljegyzések nemcsak a hazafiasságtól izzanak, hanem a forradalmi hevülettől, a társadalmi kritikától, a feudalizmus elleni éles kijelentésektől és a Habsburgok állhatatos gyűlöletétől. Mindezek azt mutatják, hogy a híres, nacionalista egyetemi tanárban bizonyos átalakulás, a fennálló renddel való megalkuvás ment végbe fiatal éveitől kezdve érettebb kora felé. Nem lehetetlen, hogy ennek az átalakulásnak egyes indítékait éppen abban a mostoha anyagi helyzetben kell keresnünk, melybe HORVÁT élete derekán jutott, s abban a tényben, hogy megélhetésének gyenge bázisai, úgy a könyvtárosság mint az egyetemi tanszéken való helyettesítés a feudális államtól való függésben gyökerezett.

HORVÁT 1846-ban halt meg, éppen abban az időszakban, mikor TOLDY Ferenc fellépett, sokoldalú tudományos munkássága mellett, mint könyvtárszervező is. A könyvtárosi pálya végleges kialakulása az ő korszakára maradt, aki egy nemzedékkel fiatalabb volt HORVÁTNÁL.

DÜMMERTH DEZSÓ

Az ateizmus kérdésének újabb irodalma. (Összeállította a budapesti Eötvös Lóránd Tudományegyetem Könyvtára, ÁKOS Károly, LENGYEL Béla, PÁLVÖLGYI Endre.) Bp., 1961. Tankönyvkiadó. 84 l. (Bibliográfiák az egyetemi oktatás számára. 13.) — **Az antiklerikális irodalom népszerűsítése.** (A bibliográfiát ECSEDY Andorné és GÁLICZKY Éva, az útmutatót a KMK Módszertani Osztálya készítette.) Bp., 1961. Könyvtártudományi és Módszertani Központ és Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. 151 l.

Az ideológiai harc frontján a vallásos nézetek elleni harc az utolsó években erősen fokozódott. Ennek egyik megnyilatkozásaként 1961 első felében egyszerre két nagykönyvtárunk adott ki ateista-antiklerikális könyvészetet. A két munka célkitűzése teljesen más, egészen különböző olvasórétegek számára készült, s így, jól lehet számos azonos tételt lehet bennük találni, mindkettő megjelentetését csak helyeselni lehet.

Az Egyetemi Könyvtár, mint az ateizmus-antiklerikalizmus alapkönyvtára, könyvészetével elsősorban az egyetemi oktató-nevelő munkát kívánja világnézeti-leg támogatni, és az ilyen célú tudományos kutatásoknak akar bibliográfiai-dokumentációs bázist adni. Annotációit ennek meg-

felelően állította össze. Rövidek, túlnyomó részben a cím kibővítéseként csak a tartalmat ismertetik.

Szerkezetileg, mint erre a bevezetés is utal, a TUCOV által összeállított *Osznovü naučsnogo ateizma* című szovjet bibliográfiát veszi mintaképpül. A témacsoportok dokumentálják a marxista—leninista filozófia szerepét a tudományos ateizmus alapvetésében, tanítását a vallás eredetéről, jelentőségéről és leküzdéséről, rámutatnak a kommunista és vallásos erkölcs közti különbségre, foglalkoznak a vallásos jóslatokkal, csodákkal, az ateizmusnak és a vallásnak a történetével, végül irodalmat adnak az ateista propaganda módszereiről és segédesszközzeiről.

A Szovjetunióknak az ateista mozgalomban való vezetőszerere következtében a könyvészet elsősorban szovjet munkákat sorol fel. Amennyiben magyar fordításban is megjelentek, ezt közli. Újabb munkákat tartalmaz, de természetesen szerepelnek a marxizmus—leninizmus klasszikusai mellett a francia materialisták, FEUERBACH és az orosz forradalmi demokraták műveinek újabb kiadásai is. Igen hasznos, hogy megtaláljuk benne a pártkongresszusokon a vallásellenes agitációról, a materialista világnézet megerősítéséről, a proletárdiktatúrának a valláshoz való viszonyáról elfogadott határozatokat, továbbá a marxizmus—leninizmus klasszikusainak azokat a munkáit, amelyeknek ateista vonatkozásai nem közismertek (pl. LENINnek GORKIJHOZ írt leveleit).

A Szabó Ervin Könyvtár ajánló bibliográfiája könyvtárosoknak szól. Csak magyar nyelvű munkákat sorol fel.

Az egyes fejezetek foglalkoznak a kereszténység és a vallás marxista és polgári kritikájával, a vallás kialakulásával, a tudomány és a vallás kibékíthetetlen ellentétével, a Vatikán hatalmi politikájával. Történeti korok szerint csoportosítva ismerteti a könyvészet az antiklerikális propaganda céljaira felhasználható szép-irodalmi műveket, és végül felhívja a figyelmet 35 olyan kiadványra, amelyek az összeállításkor még nem jelentek meg, de már nyomdákban voltak, vagy legalább a kéziratuk elkészült.

A bő, de sohasem bőbeszédű annotációk igen sikerültek, méltán sorakoznak a Könyvtár eddigi megjelent annotációihoz. A részletes tartalmi kivonat mellett értékelést is adnak. Olvasmányoknak is érdekesek, helyenkint szinte költői szárnyalást kapnak. (pl. SCHILLER *Don Carlos*ának, FLAUBERT *Szent Antal megkísértetésének* ismertetése.)

Könyvészeti szempontból igyekszik egészen pontos lenni, feltünteteti az impresszum

adatokat, lapszámot stb. Feltűnő azonban, hogy antológiáknál (*A francia felvilágosodás, Tépjétek le a sötétség bűncseleit* stb.) és az egyes szerzők válogatott munkáinál (FEUERBACH, HOLBACH, ADY, BESSENYEI stb.) a szerkesztőket, válogatókat következetesen nem nevezi meg. Pedig ez fontosabb a kiadványállalatnál!

A címmutatóban egy vagy két csillaggal vannak megjelölve a kezdő és a haladó olvasó számára ajánlott művek. Felvetem a kérdést: nem lenne célszerűbb ezeket a jeleket az ismertetéshez tenni?

A bibliográfiához írt útmutató számbaveszi a vallásos nézetek elleni harc és az antiklerikális irodalom népszerűsítésének módszereit. Különösen ki kell emelni azt, hogy mennyire hangsúlyozza a mérték-tartást, a fokozatosságot, a türelmet. Ezek szemmel tartása nélkül a propaganda inkább árt az ügynek mint használ.

VÉRTESEY MIKLÓS

A magyar mezőgazdasági szakirodalom könyvészete. Összeáll.: a Mezőgazd. Múzeum bibliográfiai munkacsoportja. Bp. Mezőgazd. Múzeum. 4. köt. (1868—1896). 1959. 379 l. 5. köt. (1897—1919). 1961. 595 l.

Az ismert bibliográfia két történelmi dátum közé ékelte újabb kötetei gazdasági-politikai életünk fejlődésének fontos, immár „modern” szakaszát ölelik fel. E korszak mind társadalmi, mind agrotechnikai szempontból lényeges, mert egyenesen vezet legújabbkori történetünk döntő változásainak évtizedeihez.

A múlt század utolsó harmadában mezőgazdaságunkat a gyorsütemű fellendülés jellemzi, amire ENGELS is felhívja a figyelmet. A frissen életrehívott, de csakhamar tekintélyessé váló mezőgazdasági felsőoktatási és kísérletügyi intézetek számos kiváló tudósa, kutatója segíti tollával a fejlődést. A 90-es évektől az agrárproletariátus erősödő hangja, majd az Amerikába guruló kubikostalicskák csikorgása jelzi az ellentétek kiegyezését, a forradalmi változásokat magukban érlelő jelenségeket. A bibliográfia 5. kötetének záróesztendeje nemcsak a Tanácsköztársaság 133 napját, hanem a fasizálódás kezdetét is jelöli.

A szerkesztő kollektíva — bizonyos részlet-fogyatékok ellenére is — hatalmas munkával, elismerésre méltó eredménnyel tárta fel e fontos korszak szakirodalmát.

A bibliográfia a Magyarországon megjelenő könyveket és a nem folyóiratjellegű időszaki kiadványokat tartalmazza, de találkozzunk jócskán külföldön napvilágot

látott hungarikával is. — Bőngészés közben szemünk megakadt néhány kéziratot munkán. Ezek felvétele érényre lenne a bibliográfiának, ha a lelőhelyek feltűntetése nem maradt volna el.

A terjedelem alsó határát nem szabták meg az összeállítók; bőven találunk a címleírások közt kétfeltes nyomtatványt is.

A témakör meghatározásánál a bibliográfia általában a Földművelésügyi Minisztérium akkori ügykörét vette alapul, s így talán kissé szélesebb a szorosabb értelemben vett mezőgazdaságnál. A többletért nem teszünk szemrehányást a szerkesztőnek, mint ahogy a hiányokért sem, ami egy ilyen nagyszabású vállalkozásnál elkerülhetetlen. Csupán egyetlen művet említettünk meg: *A magyar korona országainak mezőgazdasági statisztikáját*. E munka öt kötetben jelent meg s a bibliográfia csak négyet ismer (5. kötet 1038. sz. tétele). Éppen az elmaradt 5. kötet — melynek utolsó fejezete a hazai mezőgazdasági irodalom könyvészetét tartalmazza — segítséget nyújthatott volna a hiányok pótlásánál.

A jelen két kötet szerkezetében és besorolásában követi a harmadikat. A 4. kötet 77 szakcsoportja mintegy négyezer, az 5. kötet 83 szakcsoportja pedig hétezer-nél több tételt tartalmaz. Minden címleírás csak egyszer szerepel; a több témakört érintő munkák szem elől tévesztése ellen csoportközi utalások védenek.

Az összeállítás többnyire nem autopszia, hanem bibliográfiai, katalógusok alapján történt s a címleírások egységesítésénél — mint az Előszóban olvashatjuk — a szerkesztők a Magyar Nemzeti Bibliográfia módszerét követték. Ismert tény, hogy a régibb mezőgazdasági irodalom csak szétszórta, hiányosan található meg könyvtárainkban, s így az összeállítás alapjául szolgáló katalógusok, bibliográfiai hiányos címleírásainak kiegészítése, tartalmi kérdésekben a mű kézbevételével történő vizsgálata aprólékos, fáradságos munka (és olykor szinte megvalósíthatatlan), mégis nagyobb súlyt kellett volna fektetni erre — a kutatók érdekében. A hiányos címleírások ui. könnyen félrevezethetik a kutatót és felesleges munkát okozhatnak, ha kiderül, hogy egy keresett mű nem abban a ciklusban jelent meg. (Ilyen pl. a 4. kötet — 1868—1896-os ciklus — 2389-es tétele, amely jóval később, 1905-ben látott napvilágot.)

Helyes törekvés volt az álnév vagy névtelen munkák szerzőinek kiderítése, de sajnos, ez esetben a betűrendes mutatóban nem lehet fel a névtelen mű címszava, illetve az álnév. A mutatóban minden címleírás általában csak egyszer, a

rendszernek szerepel. Kétszer vagy háromszor csak akkor kerül egy mű ide, ha ugyanennyi szerzőjét a címleírások élére kivetítették. E szűkkeblűség következtében elszakadnak — a fentebb említettek kivül — a szerkesztők, a címekben szereplő nevek; a gyakran, de nem következetesen alkalmazott testületi szerzők esetében a cím első szava stb.

A fejezetek nagyjából az ETO sorrendjét követik. Sajnos, több következetlen, pongyola, sőt hibás szakjelzettel találkozunk.

A bibliográfia kiállítása izléses; közrebocsátója — mint a többnyelvű előszóból és fejezeteimből is kiderül — külföldi használatra is szánta. A szép formához a tartalom is igyekszik közelíteni: az ötödik kötet javuló tendenciája feljogosít minket arra a reményre, hogy — kellő tapasztalatok birtokában — az újabb kötetek már minden tekintetben kiállják a próbát.

WALLESHAUSEN GYULA

(Barta Gábor:) **A könyvtári munka szabványai.** 2. bőv. kiad. Bp. 1960. M. Szabványügyi Hivatal. 384 p., 26 mell. tokban. (MSZ szabványgyűjtemények. 3.)

A könyvtári szabványok gyűjteménye immár másodikban jelenik meg jelentősen kibővülve és több célszerű és hasznos újítással is gazdagodva. A terjedelemnek a régivel szemben való megkétszereződését elsősorban az azóta napvilágot látott új szabványok, illetve egyik-másik régi szabványnak korszerűbb vagy részletezőbb új kidolgozása hozta magával. Ez utóbbi téren a címleírasi szabványnak a periodikák katalógizálására vonatkozó bővebb előírásait kell kiemelnünk, amelyekre e kiadványfajta mindig jobban növekvő száma, tudományos és könyvtári jelentősége folytán égetően szükség volt már: a régi szabvány nagyon sommásan intézte el ezeket a kérdéseket. Az új szabványok már bizonyos mértékig a dokumentáció területére is átnyúlnak, ami szabványügyünk haladásának irányára vonatkozólag ad útbaigazítást. Az 1954-ben megjelent gyűjtemény 11 magyar szabványt tartalmazott, a jelenlegiben 18 szabvány van, amelyből 12 új, ill. módosított szövegben kerül közlésre. A szabványosítás útjeme tehát az első évekhez képest — a szabványosítás valamivel több mint 10 éve indult meg — látszólag meglassult, ennek oka azonban benyomásunk szerint az, hogy ma már a könyvtári munkának szinte teljes egésze szabványosítva van, és így a feladat most már nem annyira újabb területek szabványosítása, mint inkább a meglévő anyag tökéletesítése. Így tudomásunk szerint most érlelődik annak eldöntése, hogy a

címleírasi szabvány egyes részlegeit — zeneművek, térképek stb. katalógizálási szabályait — nem kellene-e külön, részletesebb szabályokban kidolgozni; az *IFLA* 1961. őszi kongresszusa, amelynek célja a katalógizálás nemzetközi egységesítése, ugyancsak lényeges átdolgozásokat tehet majd szükségessé, pl. a testületi szerzőség sokat vitatott területén stb.

A most előttünk álló gyűjtemény átlapozása mindenestre még határozottabbá és kétségtelenebbé teszi azt a véleményünket, amelyet már az első kiadás ismeretésekor e folyóiratban hangoztattunk, hogy a könyvtári munka magyar szabványai az egész könyvtárügyet felölelik, azoknak nemcsak gyakorlati, hanem fontos elvi jelentőségük is van — gondoljunk csak a, sajnos, könyvtáraink által kevésbé ismert terminológiai szabványra —, hogy tehát ez a könyv jelentős könyvtártudományi mű is egyben, amelynek elterjesztését és tanulmányozását minden módon szorgalmazni kellene. Éppen ezért rendkívül sajnálatosnak tartjuk, hogy a könyv példányszáma a már meglévő érdeklődést sem tudja kielégíteni, és mind az előző, mind a második kiadás szinte hetek alatt elfogyott.

Ez annál nagyobb kár, mert a második kiadás már élenkebb külföldi érdeklődésre is számíthat. Míg ugyanis az első kiadás csak „belső használatra” készült, a második már szemmel láthatóan nemzetközi érvényesülés igényével is fellép: angol és orosz tartalomjegyzéket, sőt az egyes szabványok eléggé bő angol és orosz nyelvű ismeretetését is tartalmazza. Ezt az újítást örömmel üdvözöljük, bár korántsem tartjuk elégnek. Az idegen nyelvű összefoglalások — az általános tapasztalat szerint — egyébként sem érik el a remélt eredményt és legfeljebb a figyelem felkeltése szempontjából hasznosak; rendszerint elkerülhetetlen, hogy az érdekeltek a teljes lefordításról maguk gondoskodjanak. Fokozottan áll ez természetesen az ilyen jellegű anyagra, ahol nemcsak a gondolatok és elvek, hanem nagyon sok esetben egyes szavak is lényeges különbségeket eredményezhetnek. Kielégítő megoldás itt csak egyes — erre alkalmas — szabványok teljes szószerinti idegen nyelvű kiadása lenne, ahogyan azt például a német Szabványhivatal teszi. Szerény véleményünk szerint erre az útra a Magyar Szabványügyi Hivatal is bátran ráléphetne, mert tudomásunk szerint a magyar szabványügy aránylag rövid múltja ellenére is — társaival összehasonlítva — egyik legtermékenyebb intézménynek bizonyult. Ez derül ki abból a bibliográfiából is amelyet M. SCHUCHMANN adott ki („*Bib-*

liographie der Normen für das Gebiet der Dokumentation. La Haye, 1958. 107 p. /FID publ. 303./). Szabványaink színvonalát illetően is jó hírünk van a nagyvilágban.

Hogy könyvtári szabványosításunk jó irányban halad és szabványaink általában sikerültek, annak világos bizonyítéka, hogy a nemzetközi szabványosítás elismert szervezete (ISO), amely néhány év óta ún. ajánlásokat ad ki tagállamainak részére, az ajánlások kidolgozásánál a Magyar Szabványügyi Hivatal javaslatait is rendszeresen figyelembe veszi, és hogy az eddig megjelent ilyen ajánlások túlnyomó többségének rendelkezései az ezeknél évekkkel előbb megjelent magyar szabványok előírásaival lényegükben megegyeznek. (Egyetlen kivétel a cirillbetűs átírás, amelynek hazai szabályozási módja itthoni könyvtárosi, bibliográfiai és nyelvészeti körökben is erős kritikai hangokat váltott és vált ki, mert ezzel az ún. fonetikus szabályozással a magyar gyakorlat teljesen elszigetelődött.)

A magyar szabványgyűjtemény jelenlegi újabb kiadásának igen hasznos gyarapodása az is, hogy ezeket az ISO-ajánlásokat — összesen hatot — teljes fordításban közli. Ez ajánlások és a magyar szabványok futó összehasonlításából egyébként az is kiviláglik, hogy egy-egy magyar szabvány láthatólag egyes nagyobb összefüggő területek összefoglaló szabványosítására törekedett, míg az ISO-ajánlások egy-egy kisebb részlet szabályozását tűzték ki céljukul. Ez utóbbi szerényebb, óvatosabb célkitűzést egy nemzetközi szabályozás jóval bonyolultabb feladata teljes mértékben indokolja.

Mindent összevetve: a Magyar Szabványügyi Hivatal — és persze nem utolsósorban a könyvtárügy szabványosítását kezdettől fogva irányító BARTA Gábor — jó szolgálatokat tett mind bel-, mind külföldi viszonylatban az értékes munka kibocsátásával. Egy harmadik — remélhetőleg nem távoli időszakban megjelenő — kiadásban már szívesen látnánk egyes szabványok teljes idegennyelvű fordításait is — talán a mostani mellékletek rovására, amelyek nagyon megnövelik a könyv terjedelmét és nehézkessé teszik használatát is. Ez a tehermentesítés talán mikrokártyák csatolásával vagy más helykímélő módon is megoldható lenne.

MORAVEK ENDRE

Index Translationum. Vol. 12. Paris, 1961. Unesco. 737 p.

Idén is megjelent az Unesco kiadásában a fordítások nemzetközi bibliográfiája, mely a korábbi kötetekhez hasonlóan országonként és azokon belül az ETO 10 fő-

osztályában sorolja fel az idegen nyelvből az adott ország nyelvére lefordított és 1959-ben ott kiadott könyveket. 67 ország Unesco bizottságai és kiadói szervei összesen közel 30 000 címet szolgáltatottak.

A hasznos kézikönyv lapozgatása és a végén található mutató felhasználása útján érdekes statisztikai összehasonlításokra nyílik mód: az országok közül a legtöbb fordítást (5254) a Szovjetunió adta ki. 1000-en felüli számban jelentek meg fordítások (nagyságrendben) Németországban, Franciaországban, Csehszlovákiában, Belgiumban, Olaszországban, Hollandiában, Spanyolországban, Japánban, az Egyesült Államokban és Svédországban.

1959-ben is a legtöbb fordítás (közel 60%) a szépirodalmi művekből készült, utána következnek a jog, a társadalmi tudományok és a pedagógia, a történelem, a földrajz, majd csak ezután az alkalmazott tudományok, végül a vallás és a nyelvtudományok.

A szerzőket tekintve kitűnik, hogy N. HRUSCSOV áll a sor élén, akinek műveiből, beszédeiből 198 fordítás készült, főleg a Szovjetunió népeinek nyelveire. Utána következnek LENIN (174), a BIBLIA (171), TOLSTOJ (130), VERNE (124), DOSZTOJEVSZKIJ (114), Agatha CHRISTIE (103), SHAKESPEARE (90), G. SIMENON (74), MARX (69), ANDERSEN (69), CSEHOV (68), BALZAC (68), P. BUCK (67), CRONIN (60). 50 feletti számban készültek fordítások ZOLA, MAUGHAM, GARDNER, TURGENYEV, G. GREENE műveiből.

GOMBOCZ ISTVÁN

Ankiewicz — Kleehoven, Hans : Der Wiener Humanist Johannes Cuspinianus. Gelehrter und Diplomat zur Zeit Kaiser Maximilians I. Graz-Köln 1959. H. Bohlaus Nachf. XII, 344 l. 14 t.

Szerzőt több mint egy félszázadon keresztül foglalkoztatta az osztrák humanizmus egyik vezető egyéniségének, CUSPINIANUSnak a személye. Forráskiadványok, könyvek, cikkek sorozata az eredménye ennek a soha nem szűnő érdeklődésnek, amelynek mintegy összefoglaló eredményeként jelent meg most ez az életrajz, értékes gyarapodásaként a XVI. század tudománytörténetének és a magyar-osztrák történeti kapcsolatok kutatásának. A Habsburg-ház családi politikája és régóta Magyarország felé törő hatalmi igényei okozták, hogy CUSPINIANUSnak, ennek a félig diplomatának, félig tudósnak nem kevesebbszer mint harmincnégyezer kellett útnak indulnia Magyarországra felé, hogy ott a császári politika érdekeit próbálja érvényesíteni. Bármilyen fontosak voltak is azonban történel-

münk későbbi eseményei és a magyar kultúra alakulásának szempontjából ezek az osztrák vonatkozások, A. munkájának ismertetésére természetesen nem ezért került itt sor, hanem azért, mert sok új adattal és szemponttal járul hozzá a MÁTYÁS király halála után felbomlóban levő *Corvina-könyvtár* történetéhez. CUSPINIANUS ui. és a vele együtt vagy tőle függetlenül Budán megfordult német és osztrák humanisták: CELTIS, GREMPER, COLLIMITHIUS, VADIANUS, BRASSICANUS magyarországi útjainak egyik legfőbb vonzóereje éppen ez az egykor fényes, de ULÁSZLÓ idejében már elhanyagoltságba süllyedt könyvtár volt. Amit csak tudtak, igyekeztek megszerezni belőle. A. munkájának egyik nagy tanulsága éppen az, hogy a *Corvina* mennyire nemcsak egy hatalmát fitogtató uralkodó reprezentatív gyűjteménye volt, a *Corvin-kódexek* nem pusztán külső szépségüknek fogva tetszetős műkincsek, hanem sokszor valóságos kincsek a kor tudománya számára. A XVI. század humanistái nem hiába kutattak olyan szívósan a gondozó nélkül maradt könyvtárban, hanem görög szerzők addig kiadatlan műveit, egyiket a másik után rendezték sajtó alá a Budán szerzett kódexekből. A *Bibliotheca Corviniana* tehát éppen a bomlás állapotában komoly jelentősége volt a közép-európai humanizmus megtermékenyítésében. Ezért A. könyve nélkülözhetetlen a *Corvin-könyvtár* és a magyarországi humanizmus történetének minden kutatója számára.

CSAPODI CSABA

Bibliografija knjiga i periodičnih izdanja s tampanih u Hercegovini (1873—1941). Szerkesztették: ŠITIC, Lina és DZEDAR, Hamid. Mostar, 1958. 132 p.

Jugoszlávia az első világháború után alakult meg, olyan területekből, amelyek addig különféle országok részei voltak. A kultúra munkásaira ezért nehéz, de érdekes feladat várt, amikor a déli szlávok szellemi értékeit kellett számbavenniük. Nehéz volt annál is inkább, mivel addig az időpontig, amíg a déli szlávok egy országba nem tömörültek, több kulturális középpont tevékenykedett egymástól függetlenül, bár valamennyiük a nemzeti öntudat ápolását szolgálta.

A déli szlávok könyvkiadásáról összefoglaló kép még nem született meg; részletmunka azonban örvendetes módon mind nagyobb számban lát napvilágot. Így megjelent Montenegró retrospektív bibliográfiája, s a városok közül Fiume és Split kultúrmunkásai is elkészítették városuk retrospektív bibliográfiáját. Legutóbb pedig Hercegovina jelentkezett 1873-tól

1941-ig terjedő összesítésével. (Hercegovina 1528-tól 1878-ig török, majd 1878-tól 1918-ig osztrák—magyar megszállás alatt volt).

A gondosan összeállított munka előszavában a szerkesztők Hercegovina nyomdászattörténetét foglalják össze röviden. Ebből megtudjuk, hogy első nyomdájukat a ferencrendiek létesítették 1871-ben (a könyvkiadás csak 1873-ban indult meg). A műhely nemcsak a török, hanem az osztrák—magyar megszállás idején is működött, és fontos kulturális szerepet játszott, mert egyúttal kiadói vállalat is volt. Miután a törökök a közigazgatásukat többször átszervezték, 1876-ban a hercegovinai vilajet is kapott nyomdát Mosztárban. Utóbbi nem volt ugyan hosszú életű, mégis jelentősnek tekinthetjük, mert ott nyomták az első hercegovinai újságot, a „*Neretva*”-t. Maga a lap sem élt azonban sokáig, mindössze 38 száma jelent meg, közülük is csupán három példányt ismernek. (Az első hercegovinai újság hetenként egyszer jelent meg, négy lapnyi terjedelemben, török és szerb szöveggel, török és cirill betűkkel.) Az 1891. évben indult meg a harmadik nyomda, a „*Prva srpska štamparija Vladimira M. Radovića*”, amely 1904-ig működött. Itt nyomták az első ellenzéki újságot, a „*Srpski Vjesnik*”-et (1897-től 1903-ig hetenként kétszer jelent meg, cirill betűkkel). Ez a lap a „*Srpske Rijeci*” megjelenéséig a szerb autonomista törekvések harci orgánuma volt. A nyomdában könyveket is adtak ki, mégpedig nemcsak eredeti szerb alkotásokat, hanem fordításokat is. Így például PETŐFI Sándor *Apostol*-ának első szerb fordítását, cirill betűkkel, 1892-ben. A mű fordítója, sajnos, ismeretlen.

Mosztár szellemi élete az annexiókrisz is időszakában nagymértékben fellendült. A festői szépségű városban ekkor meleg otthonra talált az egykorú szerb irodalom majdnem minden jelentős képviselője. (SREMAC Stevan, NUŠIĆ Branislav, ŠKERLIĆ Jovan voltak a legnevesebbek.) Ennek a kornak és szellemnek volt érdekes szülőtte és gyümölcse a „*Mala biblioteka*” című sorozat, amely 1899-től 1909-ig összesen 185 folytatásban jelent meg. A sorozat kis formátumban, rendkívül szerény tipográfiaiával jelent meg, azonban nemcsak a legjelentősebb délszláv irodalmi alkotásokat foglalta magába, hanem a világirodalom nagy alkotásainak is helyet adott. Köztük három magyar kötet is látott napvilágot. 1903-ban, a sorozat 60. folytatásaként HERCEG Ferenc hat elbeszélését közölték, a Torontál megyei születésű GRČIĆ Jovan fordításában. GARDONYI Géza hat elbeszélését pedig PROTIC

Jovan fordította, 1905-ben jelent meg mint a sorozat 107. folytatása. 1909-ben „*Madžarski pripovedači*” címen, a sorozat 116—118. folytatásaként, magyar írók elbeszéléseit adták ki: ADY Endre, AMBRUS Zoltán, BÁRSONY István, BIRÓ Lajos, BRÓDY Sándor, GÁRDONYI Géza, HELTAI Jenő, HERCZEG Ferenc, KÓBOR Tamás, KRÚDY Gyula, LENGYEL Géza, MIKSZÁTH Kálmán, MOLNÁR Ferenc, RÁKOSI Viktor, SZINI Gyula, SZÖLLŐSI Zsigmond, TÓTH Béla, TURI Zoltán, VÉRTESI Gyula és ZÖLDI Márton egy-egy elbeszélését, Kostić Slavko fordításában. A második világháborúig Hercegovinában még egy magyar szerző munkája jelent meg: TÓTH Tihamér „*Krist i mladež*” című műve KRAJINOVIĆ Emanuel fordította le.

Igen tanulságos a hercegovinai könyvkiadás statisztikája is 1873-tól 1914-ig. A bibliográfia által feldolgozott időszakban több mint 800 munka került nyomtatásra. A műveknek mintegy fele adminisztratív jellegű kiadvány volt. A kezdeti időszakot követően 1897-ben indult meg a fokozottabb könyvkiadás s 1908-ban ért el legmagasabb csúcsára. Érdekes, hogy a déli szlávok egyesülése után Hercegovina könyvkiadása jelentősen visszaesett.

1873 és 1914 között kerekén 50 időszak kiadványt (periodikát) publikáltak. Életük azonban nem volt hosszú; egyet sem említenek közülük, amely túlélte volna tíz évet.

Az adatok szerint jelentős nyomdai tevékenység csupán Mosztárban volt. Más telephelyekről csak szórványos kiadványok származtak.

Az ismertetett bibliográfia a következőképpen tagolódik: Előszó. Bibliográfiai adatok évek szerint. Évszám nélküli kiadványok. Gyűjteményes kiadványok. Muzulmán sorozat. Szerzői névsor szerinti bibliográfia. Szakbibliográfia, 33 csoportba sorolva. Periodikák. A periodikák bibliográfiája betűrendben és szakok szerint, 6 csoportba osztva. Végül utószó. Meglepő, hogy a bibliográfiának nincsen tartalomjegyzéke.

DÁNIEL GYÖRGY

Nasi, Franco: 100 anni di quotidiani milanesi. Milano 1958, Tip. I. G. I. S. 148 p., 26 t. (Quaderni della città di Milano 5.)

NASI monográfiája alapos dokumentációra, levéltári és egyéb kutatások adataira támaszkodva foglalja össze a milánói sajtó száz évét, az osztrák csapatok kivonulásától, 1859. jún. 5-től napjainkig. A tárgyalt 176 napilap története egyrészt szorosan összefonódik az olasz belpolitikai élet mozgalmával, másrészt a sajtó jelentős technikai fejlődésen ment keresztül a száz év alatt, amelyet a szerző szintén érint.

A munka egyik legérdekesebb fejezete az, amelyikben NASI a milánói sajtó nagyobbik felének a fasiszmus első éveiben kifejtett passzív ellenálló tevékenységét ismerteti. A szigorú 1925-ös sajtótörvény azután még a legcsekélyebb bírálat lehetőségét is megsemmisítette a nem fasiszta napilapok, a többi között az *Unità* és az *Avanti!* betiltásával. Noha a szerző bizonyos objektivitásra törekszik sajtótörténetében, több ízben is kénytelen kitérni a tőkés csoportoknak arra a szerepére, amelyet a sajtó „áthangelésében” játszottak.

Érdekes történelmi tény, hogy MUSOLINI, mielőtt még titokban eladta értékeit 1000 000 svájci frankért egy milánói nagyiparosnak, 1944-ben, az ún. fasiszta köztársaság idején, saját személyében is megtapasztalhatta a sajtócenzúrát. A német cenzor ugyanis nem engedélyezte a fasiszta diktátor több, névvel nem jelzett cikkének megjelenését, nem sejtve nyilván szerzőjük kilétét.

A második világháború utáni milánói sajtóra, a többi világvároséhoz hasonlóan, a legmodernebb eszközökkel rendelkező, fejlett hírszolgálat jellemző. Napjainkban a hangsúly egyre inkább a híryanagy közlésének újszerű, expresszívebb módjára tolódik át, ezért tapasztalható újabban többféle formai újításra való törekvés (*Giorno*).

NASI monográfiáját a milánói sajtó adattára teszi teljessé, amely a lehetőség szerinti leírását adja az egyes lapoknak (cím, alcím, kiadó, szerkesztő, nyomda, formátum, megjegyzés). A jegyzékben egy magyar vonatkozású lapot is találunk, a HELFY Ignác szerkesztésében megjelent *Alleanza dei popoli* („Népek szövetsége”), amely 1862—1870-ig előbb hetilapként, 1886-ban napilapként, majd ismét hetilap formában szolgálta az olasz kormány anyagi támogatásával a magyar, a lengyel és más emigrációk érdekeit.

A milánói sajtó története hasznos forrásul szolgálhat a kutatásnak, de használhatóságát nagymértékben növelte volna, a napilapok között betűrendes adattára mellett, egy jól szerkesztett időrendi és névmutató.

HERNÁDY FERENC

TARTALOM

A Magyar Könyvszemle	357
<i>Köhalmi Béla</i> : A tudomány és az emberiség jövőjének programja. Az SzKP. XXII. Kongresszusa alkalmából	359
<i>Szigeti Kúlián</i> : A Szelephényi-kódex	363
<i>Mészáros István</i> : Magyarországi iskoláskönyv a XII. század első feléből	371
<i>Csapodi Csaba</i> : Mikor pusztult el Mátyás király könyvtára?	399
<i>Molnár József</i> : A könyvnyomtatás hatása a magyar irodalmi nyelv kialakulására a XVI. században 1527—1576 között	422
<i>D. Szemző Piroska</i> : Heckenast Gusztáv, a zenei kiadó. (Liszt Ferencről—Volkmann Róbertig.)	432

KISEBB KÖZLEMÉNYEK

<i>Eckhardt Sándor</i> : Balassiana	466
<i>Dumitrescu, A. Dinu</i> : Deux hungarica inconnus	469
<i>Borbély Andor</i> : Az esztergomi „Bibliotheca” Fugger-gyűjteményének eredete ..	469
<i>Trócsányi Zoltán</i> : Két kiadás és könyvmeghatározás	475
<i>Gulyás Pál</i> : Régi könyveink történetéhez.	478
<i>Esze Tamás</i> : Egy lengyel királyi tanácsos levele. Adalék a Rákóczi-szabadságharc publicisztikájához	482
<i>Donáth Regina</i> : Néhány adalék a szerzői kézirat és cenzúra viszonyához a XVIII. század végén.	489
<i>Keresztúry Mária</i> : Arany „Népnevelési ügyben” című cikkéről	497
<i>Tiborc Zsigmond</i> : Az első „Világosság”	499
<i>K. Markovits Györgyi</i> : Henri Barbusse előszava a betiltott kommunista daloskönyvben 1926-ban	499

FIGYELŐ

<i>Rózsa György</i> : Törekvések új bibliográfiakeresztési módszerek kialakítására	503
<i>Barabási Rezső</i> : A mikromásolás néhány újabb lehetősége	505
<i>Borsa Gedeon—Dörnyei Sándor</i> : A régi magyarországi nyomtatványok új bibliográfiája	516
<i>Székelly Sándor</i> : Magyar—német dokumentációs tapasztalatsere	519
<i>Dezső László</i> : A fehérórosz és makedon címek átírásáról	520

HÍREK : Műszaki Gazdasági Tájékoztató. (<i>Vince Pálné</i>) — A nemzetközi konferenciák anyagának bibliográfiája és az UAI tevékenysége (<i>Szigethy Jolán</i>) — A Szovjet Unesco Bizottság Könyvtártudományi és Bibliográfiai Albizottsága ismét felvette a kapcsolatot a Magyar Unesco Bizottság Könyvtári és Bibliográfiai Albizottságával (<i>Gombocz István</i>) — 300 éves a Deutsche Staatsbibliothek (<i>Gombocz István</i>) — Az Unesco a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának Mikrofilmtárát és Fotolaboratóriumát „társult könyvtári intézmény”-nek ismerte el (<i>Tőkés László</i>)	522
--	-----

SZEMLE

A budapesti könyvtártörténet újabb irodalma. Tanulmányok Budapest múltjából (Ism. <i>Dümmert Dezső</i>)	525
Az ateizmus kérdésének újabb irodalma (Egyet. Kvt.) Az antiklerikális irodalom népszerűsítése (Szabó Ervin Kvt.) (Ism. <i>Vértessy Miklós</i>)	527
A magyar mezőgazdasági szakirodalom könyvszerkezete (Ism. <i>Wallshausen Gyula</i>) ..	528
Barta Gábor: A könyvtári munka szabványai (Ism. <i>Moravék Endre</i>)	429
Index Translationum: Vol. 12. (Ism. <i>Gombocz István</i>)	530
Ankwicz—Kleehoven, Hans: Der Wiener Humanist Johannes Cuspinianus (Ism. <i>Csapodi Csaba</i>)	530
Bibliográfiája knjiga i periodičnih izdanja stampanih u Hercegovini (Ism. <i>Dániel György</i>)	531
Nasi, Franco: 100 anni di quotidiani milanesi (Ism. <i>Hernády Ferenc</i>)	532

Ára: 20,— Ft

Előfizetés egy évre 60,— Ft

TABLE DE MATIÈRES

Magyar Könyvszemle (Pro domo).....	357
B. Kóhálmí: Le programme de la science et de l'humanité. A propos du XXII ^e Congrès du Parti Communiste de l'Union Soviétique	359
K. Szigeti: Le manuscrit Szelephényi du XIII ^e siècle (Avec résumé en allemand)	363
I. Mészáros: Un livre d'école en Hongrie daté de la première moitié du XII ^e siècle (Avec résumé en français)	371
Cs. Csapodi: Quand la bibliothèque du roi Matthias a-t-été détruite? (Avec résumé en français).....	399
J. Molnár: L'influence de l'imprimerie sur la langue littéraire hongroise entre 1527 et 1576 (Avec résumé en allemand)	422
P. D. Szemző: Gusztáv Heckenast, éditeur musical (De Ferenc Liszt à Robert Volkmann) (Avec résumé en français)	432

CONTRIBUTIONS HISTORIQUES

Z. Eckhardt: Nouveaux documents sur Balassi, poète hongrois du XVI ^e siècle... ..	466
A. D. Dumitrescu: Deux hungarica inconnus	469
A. Borbély: Provenance de la collection Fugger de la „Bibliotheca” d'Esztergom	469
S. Trócsányi: Identification de vieux livres hongrois	475
P. Gulyás: Contribution à l'histoire de nos livres anciens.	478
T. Esze: La lettre d'un conseiller de roi en Pologne. Données sur la littérature de la guerre d'indépendance de Ferenc Rákóczi II.	482
R. Donáth: Les relations entre la Censure et les auteurs hongrois à la fin du XVIII ^e siècle	489
M. Keresztury: Un article de János Arany intitulé „Sur l'affaire de l'éducation nationale”	499
Zs. Tiborcz: „Világosság”, revue athée hongroise de 1911	497
Gy. K. Markovits: Préface de Henri Barbusse dans un chansonnier communiste de 1926 supprimé par la censure hongroise	499

CHRONIQUE

Gy. Rózsa: Nouvelles méthodes dans la rédaction des bibliographies	503
R. Barabási: Nouveaux moyens de la microreproduction	505
G. Borsa—S. Dörnyei: L'état des travaux de la nouvelle bibliographie des vieux imprimés de Hongrie	516
S. Székely: Échange d'expériences hongaro-allemand dans le domaine de la documentation	519
L. Dezső: Translittération des titres biélorusses et macédoniens	520
NOUVELLES	522

COMPTES RENDUS CRITIQUES

Nouvelle littérature sur l'histoire des bibliothèques de Budapest. Articles dans le volume XIV de „Tanulmányok Budapest múltjából” (Etudes sur le passé de Budapest) (D. Dämmerth)	525
Nouveaux ouvrages traitant les problèmes de l'athéisme (Bibliothèque de l'Université de Budapest) — Popularisation de la littérature anticléricale (Bibliothèque Municipale de Budapest) (M. Vértesy)	527
A magyar mezőgazdasági szakirodalom könyvszete (Gy. Walleshausen)	528
Barta Gábor: A könyvtári munka szabványai (E. Moravék)	529
Index Translationum Vol. 12 (I. Gombocz).....	530
Ankwich-Kleehoven, Hans: Der Wiener Humanist Johannes Cuspinianus (Cs. Csapodi)	530
Bibliografija knjiga i periodičnih izdanja stampanih u Hercegovini (Gy. Dániel)	531
Nasi, Franco: 100 anni di quotidiani milanesi (F. Hernády)	532

